

The page features several abstract shapes: a yellow pill-shaped oval with a white circle inside in the top left; a large black pill-shaped oval on the right side with three smaller yellow pill-shaped ovals overlapping it; and a black circle with two white horizontal bars inside at the bottom left.

Pilar III rapport
31.12. 2010

1	Innledning	1
2	Basel II - Kapitaldekningsregelverk	1
2.1	Pilar 1 - Minimumskrav til ansvarlig kapital	1
2.2	Pilar 2 - Bankens egenvurdering av samlet kapitalbehov og myndighetenes tilsynsfunksjon (ICAAP) .	2
2.3	Pilar 3 - Offentliggjøring av finansiell informasjon	2
3	Risikostyring i Sandnes Sparebank	2
3.1	Overordnet	2
3.2	Elementer i Risikostyring i Sandnes Sparebank.....	2
3.2.1	Organisering og ansvar	2
3.2.2	Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)	4
4	Risikokategorier	5
4.1	Kredittrisiko	6
4.1.1	Styring og kontroll	6
4.1.2	Modellbeskrivelse	6
4.1.3	Porteføljeinformasjon.....	7
4.1.4	Konsentrasjonsrisiko.....	10
4.1.5	Bruk av sikkerhet	12
4.1.6	Mislighold og nedskrivning.....	12
4.1.7	Motpartsrisiko	13
4.1.8	Vurdering	13
4.2	Likviditetsrisiko	14
4.2.1	Styring og kontroll	14
4.2.2	Nærmere om likviditet.....	15
4.2.3	Vurdering	16
4.3	Markedsrisiko	16
4.3.1	Styring og kontroll	16
4.3.2	Renterisiko.....	17
4.3.3	Valutarisiko	17
4.3.4	Investering i obligasjoner og sertifikater.....	17
4.3.5	Investeringer i Private Equity fond og lignende.....	18
4.2.6	Vurdering	18
4.4	Operasjonell risiko.....	18
4.4.1	Styring og kontroll	18
4.4.2	Vurdering	19
4.5	Omdømme-/juridisk risiko	19
4.5.1	Styring og kontroll	19
4.5.2	Vurdering	19
4.6	Eierrisiko	20
4.6.1	Styring og kontroll	20
4.6.2	Vurdering	20
4.7	Strategisk risiko.....	20
4.7.1	Styring og kontroll	20
4.7.2	Vurdering	20
5	Kapitaldekning	21
5.1	Konsolidering	21

5.2	Ansvarlig kapital	21
5.3	Kapitalkrav	22
5.4	Kapitaldekning.....	23
6	Basel III	23
7	Utbyttepolitikk	23

1 Innledning

Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i Sandnes Sparebank. Dokumentet skal dekke spesifikke krav i kapitalkravsforskriftens Del IX1 om offentliggjøring av finansiell informasjon (Pilar 3).

Data i dette dokumentet er basert på tall per 31.12.2010 hvor ikke annet fremgår. Dokumentet i sin helhet oppdateres minimum årlig. Periodisk informasjon om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital vil være tilgjengelig i bankens kvartalsrapporter. Ved ny informasjon som kan ha vesentlig betydning for vurdering av bankens finansielle stilling, vil dette dokumentet bli oppdatert løpende.

For supplerende opplysninger om finansiell stilling og utvikling vises det til bankens års- og kvartalsrapporter som offentliggjøres løpende på bankens hjemmeside – www.sandnes-sparebank.no.

Med omtale av banken og/eller konsern i dette dokumentet menes konsernet Sandnes Sparebank. Med begrepet morbank menes Sandnes Sparebank.

2 Basel II - Kapitaldekningsregelverk

Sandnes Sparebank har rapportert kapitaldekning basert på Basel II regelverket siden 2008.

Formålet med kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom mer risikosensitivt kapitalkrav, bedre styring og kontroll, tetter tilsyn og mer informasjon til markedet. Finansiell stabilitet skal sikres gjennom 3 pilarer:

Pilar 1 - Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2 – Bankens egenvurdering av samlet kapitalbehov og myndighetenes tilsynsfunksjon

Pilar 3 - Offentliggjøring av finansiell informasjon

Dette dokumentet redegjør nærmere for innholdet i de tre pilarer, og dekker kravene etter pilar 3 for Sandnes Sparebank.

2.1 Pilar 1 - Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 1 omfatter det regulatoriske minimumskravet til kapitaldekning. Minimumskravet til ansvarlig kapital (Kjernekapital + Tilleggskapital) er 8 % av beregningsgrunnlaget. I beregningsgrunnlaget inngår Kredittrisiko, Markedsrisiko og Operasjonell risiko.

Bankene har mulighet til å benytte alternative metoder for å vurdere kapitalkravet for de ulike risikokategoriene. Avanserte metoder for å beregne kapitalkrav krever tillatelse fra Kredittilsynet. Figuren nedenfor viser de alternative metodene bankene kan benytte.

Figur 1 - Oversikt Pilar 1

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetode	Standardmetode	Basismetoden
Grunnleggende IRB *	Interne målemetoder *	Sjablongmetoden *
Avansert IRB *		AMA-metoden *

*) Metodene krever godkjenning fra Kredittilsynet

Metodene som er valg av Sandens Sparebank er markert med gult i tabellen. Banken bruker således sjablongregler for å vurdere beregningsgrunnlaget til kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Beregningsgrunnlaget, kapitalkrav og ansvarlig kapital er beskrevet og spesifisert i eget kapittel i dette dokumentet, og fremgår også av bankens års- og kvartalsrapporter.

2.2 Pilar 2 - Bankens egenvurdering av samlet kapitalbehov og myndighetenes tilsynsfunksjon (ICAAP)

Denne delen av regelverket består av bankens egen prosess for vurdering av risiko og nødvendig kapital. I tillegg til å ha en prosess for å vurdere total ansvarlig kapital i forhold til risikoprofil, skal konsernet også ha en strategi for å opprettholde kapitalnivået.

Finanstilsynet skal minst årlig gjennomgå og evaluere den interne vurderingen av kapitalbehovet og den interne prosessen rundt pilar 2. Dersom Finanstilsynet ikke er tilfreds med resultatet av denne prosessen kan de sette i verk "tilsynsmessige tiltak".

2.3 Pilar 3 - Offentliggjøring av finansiell informasjon

Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering, samt styring og kontroll. Dette dokumentet oppfyller bankens plikt til offentliggjøring av informasjon etter denne delen av kapitaldekningsregelverket.

3 Risikostyring i Sandnes Sparebank

3.1 Overordnet

Som bank baserer Sandnes Sparebank sin eksistens på å ta bevisst risiko. Banken har de siste årene brukt betydelige ressurser for å utvikle gode systemer og prosesser for risikostyring – og vil også fremover ha et høyt fokus på dette. Bankens styre har som målsetning at banken skal være tilfredsstillende kapitalisert på lang sikt, slik at banken har et godt fundament for utvikling og vekst i oppgangstider samtidig som den er robust nok til å møte eventuelle nedgangstider.

Banken har en målsetning om til enhver tid å ha en kjernekapital på minimum 12 %. I tråd med utviklingen i bransjen besluttet styret å heve målet fra 10 % til 12 % fra og med 2011. For å oppnå dette målet kan fondsobligasjoner og andre hybridinstrumenter benyttes maksimalt, men ren kjernekapital, (det vil si egenkapital) skal til enhver tid minst utgjøre 7 %.

Risikostyring har som oppgave å understøtte vedtatte strategiske valg og å bidra til å sikre finansiell stabilitet i konsernets resultater. Dette krever at risikostyring er en integrert del av organisasjonen, og at hele organisasjonen har et bevisst forhold til hvilke risikoer konsernet er og kan bli eksponert for. For å se til at risikostyring blir ivaretatt av organisasjonen har konsernet en egen enhet som har primæransvar for risikostyring. Avdelingen rapporterer direkte til administrerende direktør.

Konsernets risikonivå blir vurdert i forhold til styrevedtatte rammer og målsetninger for hver risiko. I tillegg blir det foretatt subjektive vurderinger av de ulike risikoene. Risk avdelingen utarbeider en månedlig risiko rapport. Denne rapporten distribueres til bankens ledergruppe, kontrollkomité og styret. I tillegg blir den gjort tilgjengelig for eksterne revisor. I tillegg til de månedlige risikoreporter utarbeides egne porteføljerapporter for utlånsporteføljene for henholdsvis privatmarked (PM) og næringsliv (NL). Rapporten til NL oppdateres månedlig, mens rapporten for PM utarbeides kvartalsvis.

3.2 Elementer i Risikostyring i Sandnes Sparebank

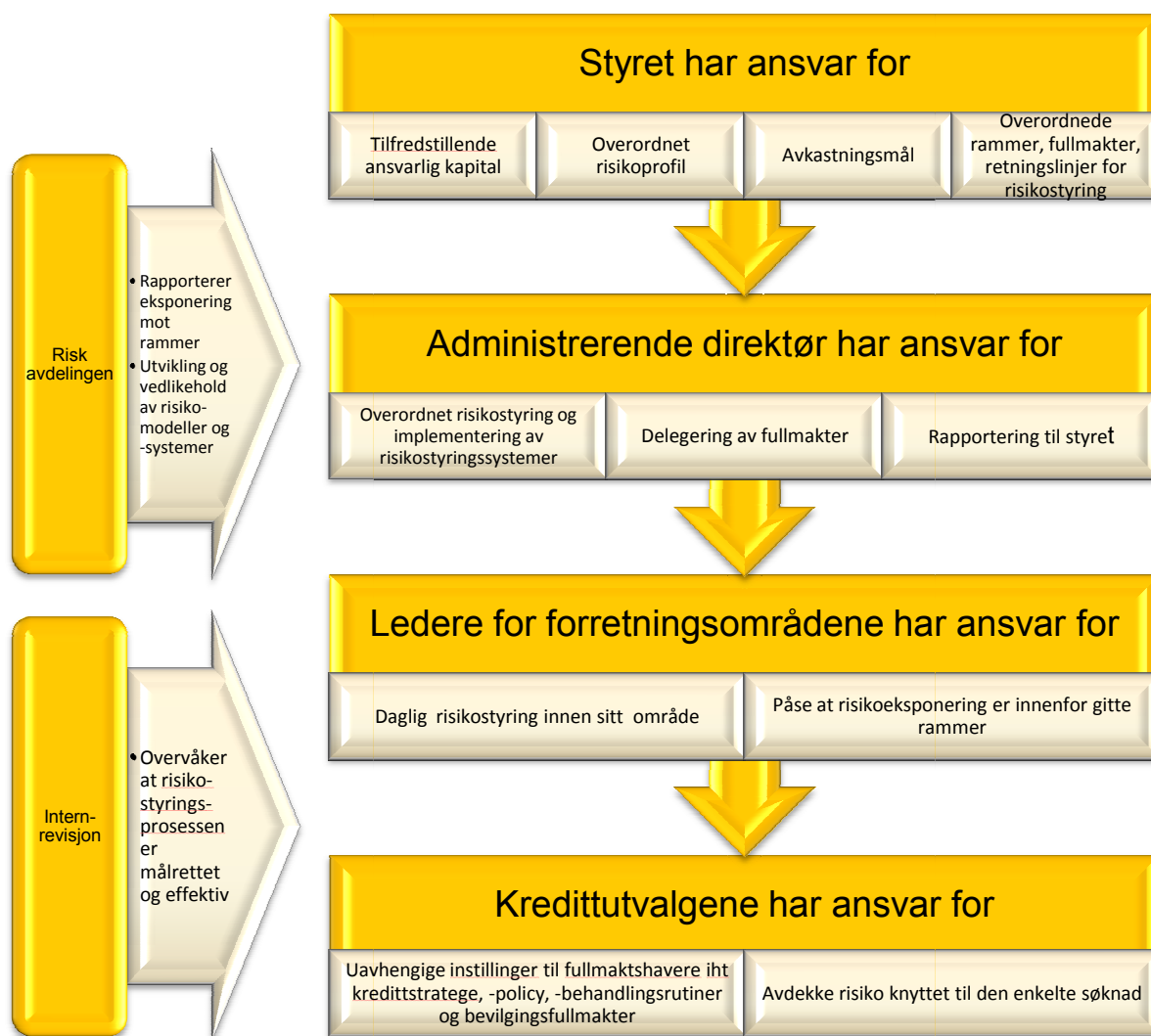
3.2.1 Organisering og ansvar

For å oppnå tilfredsstillende risikostyring er det viktig at alle ansatte i konsernet har god forståelse for og omfattende kunnskap om finansiell risikostyring. Denne forståelsen og kunnskapen må omsettes i handlinger på daglig basis. Dette sikres i hovedsak gjennom bankens ledelsesfilosofi, vektlegging av relevante egenskaper hos

bankens ansatte samt den enkeltes integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. Banken har etablert et tydelig verdigrunnlag og utarbeidet etiske retningslinjer som er kommunisert og godt kjent i organisasjonen. Banken har i løpet av 2010 gjennomført omorganiseringer både i bankens ledergruppe og innenfor forretningsområdene. Banken fikk ny administrerende direktør fra 1 juni, og i løpet av høsten ble ny direktør juridisk og ny direktør forretningsutvikling og støtte hentet inn eksternt. I tillegg ble det ansatt ny direktør PM som ble rekruttert internt. Stillingen som Viseadministrerende direktør ble tatt bort.

I tråd med bankens strategiske valg ble den operative delen av virksomheten samlet under en direktør næringsliv og en direktør for privatmarked. Til sammen har disse endringene medført at bankens ledergruppe er redusert fra 9 personer til 7 personer i løpet av året.

Figur 2 - Fordeling av ansvar

3.2.2 Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)

Formålet med ICAAP prosessen er å gi styret et grunnlag for å vurdere størrelsen og sammensetningen av bankens ansvarlige kapital, sett i forhold til bankens risiko. Prosessen skal sikre at konsernet har en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av risikonivå, og at kapitaldekningen er tilpasset både virksomhetens omfang og risikoprofil.

Vurderingsprosessen har som utgangspunkt en årlig risikovurdering for de ulike avdelingene, og ender opp i en årlig rapportering Finanstilsynet, ICAAP rapporten. Interne rapporter utarbeides månedlig.

Ansvar for utarbeidelse av rapportene er delegert til risk avdelingen, men det er bankens styre som er ansvarlig for innholdet i rapportene.

Figur 3 - ICAAP prosess

Identifisering av risiko

Det foretas årlig en grundig gjennomgang av risikoen de ulike forretningsområdene står overfor. Den årlige risikovurderingen er en del av grunnlaget for arbeidet med bankens ICAAP. I 2010 har det i forbindelse med risikogjennomgangen vært et særlig fokus på operasjonell risiko. Operasjonell risiko er i hver avdeling vurdert ut fra 7 tapshendelseskategorier:

- Internt bedrageri
- Eksternt bedrageri
- Ansettelsesvilkår og sikkerhet på arbeidsplassen
- Kunder, produkter og forretningspraksis
- Skade på fysiske eiendeler
- Avbrudd i drift eller systemer
- Oppgjør, levering og annen transaksjonsbehandling

Evaluering Identifisering og evaluering av risiko gjøres både på avdelingsnivå, og på et mer helhetlig nivå for banken og dens omgivelser. Identifiserte risikoer evalueres med omsyn til sannsynlighet og konsekvens. Basert på disse vurderingene blir de ulike risikoene klassifisert og presentert for bankens ledergruppe og styre. Kapitalbehovet vurderes ut fra konsernets eksponering og kvaliteten på styring og kontroll av risiko. Sentralt i en slik vurdering er hvorvidt eksponeringen er i tråd med det risikonivå som styret er komfortabelt med. Ønsket risikonivå er vurdert av styret, og det er etablert rammer og retningslinjer for å påse at dette risikonivået ikke overstiges.

Vurdering av kapitalbehov gjøres for samtlige identifiserte og vesentlige risikoer.

Overvåking

Et viktig element i risikostyring er overvåking av den løpende risikoeksponeringen. Dette gjøres ved månedlige risikorapporter til ledergruppe, kontrollkomité og styre. Månedrapporten fokuserer i hovedsak på de identifiserte risikoene som det er beregnet risikojustert kapital for. Det legges særlig vekt på endring i eksponering.

Vurdering av styring og kontroll

Prosessen for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov er en kontinuerlig prosess. Således utarbeides kvartalsmessige interne oppdateringer av kapitalbehovet. I disse kvartalsrapportene blir også styring og kontroll vurdert.

Rapportering

En gang i året rapporterer styret vurdering av behovet for risikojustert kapital til Finanstilsynet, ICAAP-rapporten. Rapporten gjenspeiler det arbeidet som er gjort i løpet av det siste året med hensyn på å vurdere behovet for og nivået på risikojustert kapital.

ICAAP-rapporten oversendes normalt i mai – juni. Rapport for 2010 ble oversendt i begynnelsen av juni, og tilbakemelding fra Finanstilsynet kom i begynnelsen av juli. Tilbakemeldingen inneholdt ingen krav til endringer eller ytterligere dokumentasjon fra bankens side.

Bankens internrevisjon foretar årlig vurdering både av bankens ICAAP og en vurdering av dokumentasjon som oversendes Finanstilsynet. I forbindelse med gjennomgang av ICAAP i 2009 ble KPMG benyttet som ekstern konsulent. Banken har fra høsten 2010 inngått rammeavtale med BDO vedrørende levering av tjenester tilknyttet internrevisjon, slik at den uavhengige gjennomgangen av årets ICAAP blir gjennomført av BDO.

4 Risikokategorier

Tabellen under viser hvilke risikotyper som inngår i konsernets ICAAP. For pilar 1 risikoer benyttes i utgangspunktet regulatoriske metoder. Dersom den interne gjennomgangen viser at kapitalbehovet under Pilar 1 medfører en underestimering, benyttes imidlertid en kombinasjon av kvalitativ- og kvantitativ analyse.

Ved vurdering av kapitalbehovet for de risikoer som ikke omfattes av Pilar 1 brukes også en kombinasjon av kvalitativ- og kvantitativ analyse.

Kredittrisiko	Risiko for tap som følge av motpartens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.
Likviditetsrisiko	Risiko for at konsernet ikke klarer å innfri sine forpliktelser eller ikke har evne til å finansiere eiendeler (inkludert ønsket vekst) uten vesentlig høyere kostnader.
Markedsrisiko	Risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder.
Operasjonell risiko	Risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko omfatter ikke juridisk risiko, strategisk risiko eller omdømme risiko.
Omdømme risiko (inkl juridisk risiko)	Risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit om omdømme i markedet (hos kunder, motparter, grunnfondsbeveiere og myndigheter).
Eierrisiko	Risiko for tap i datterselskaper. Risiko er knyttet til både den risiko som det enkelte selskapet påtar seg i sin drift, så vel som risikoen for at det må tilføres ny kapital i ett eller flere av selskapene.
Strategisk risiko (inkl forretningsrisiko)	Risiko for svikt i inntjening og generering av kapital som skyldes endringer i rammebetingelser, dårlige forretningsmessige beslutninger, dårlig implementering av beslutninger eller manglende tilpasning til endringer i forretningsmessige rammebetingelser.

4.1 Kredittrisiko

4.1.1 Styring og kontroll

Kredittrisiko er risiko for tap som følge av motpartens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.

Konsernets styring og kontroll av kredittrisiko tar utgangspunkt i konsernets overordnede kredittstrategi. Denne strategien vurderes og godkjennes av styret minimum årlig. For å operasjonalisere strategien har konsernet utarbeidet en kredittpolicy og kreditthåndbøker, samt fastsatt bevilgningsfullmakter.

Overordnet

Kredittstrategien setter overordnede rammer for hvor mye kredittrisiko konsernet er villig til å akseptere. Risikoviljen er tilpasset målsetninger for soliditet, lønnsomhet, likviditet og vekst, samt bankens strategi for øvrig, herunder egenkapitalbehovet for kredittvirksomheten. Kredittstrategi gir rammer for de bærende elementene i bankens kredittpolicy, herunder rammer for eksponering innen ulike sektorer, kundesegmenter samt konsentrasjon på enkeltkunder og kundegrupper.

Konsernets kredittpolicy legger overordnede føringer for finansiering av enkeltengasjementer. Retningslinjene er dels generelle og dels knyttet til konkrete finansieringsområder. Det settes blant annet minimumskrav til egenkapital ved finansiering av eiendomsprosjekter, forhåndssalg på boligprosjekter og finansieringsgrad i forhold til leieinntekter på eiendom for utleie. Formålet med kredittpolicyen er å sikre at bankens utlånsportefølje har en akseptabel risikoprofil og gir lønnsomhet etter forventede tap i et langsiktig perspektiv.

Styret er ansvarlig for konsernets innvilgelse av lån og kreditt, men har delegert kredittfullmakter til administrerende direktør, som igjen har delegert disse videre. Fullmaktene følger stillingstittel. Fullmaktene er tilgjengelige på konsernets intranett.

Konsernets rutiner for kredittbehandling er fastsatt i kreditthåndbøker for PM og NL. Disse er tilgjengelige for konsernets ansatte på intranettet. Kreditthåndbøkene retter seg i første rekke mot kundeansvarlige og andre som deltar i saksbehandlingsprosessen. Kreditthåndbøkene inneholder regler og retningslinjer for kredittvirksomheten i konsernet. Disse reglene og retningslinjene skal sikre en enhetlig og kvalitativ god behandling av kreditter. Således har enhver medarbeider som behandler kredittengasjementer plikt å etterleve kreditthåndboken, og alle ledere og utvalg som behandler kredittsaker har ansvar for oppfølging og kontroll med at kreditthåndboken blir overholdt.

Detaljert

På et mer detaljert nivå skjer oppfølging av konsernets risikoprofil blant annet opp ved hjelp av scoremodeller for engasjementer. Scoremodellene kategoriserer hvert engasjement i en risikoklasse basert på vurdering av sannsynlighet for mislighold i løpet av neste 12 mnd. Kredittstrategien inneholder målsetninger for hvordan sammensetningen av de ulike porteføljene bør være for å underbygge et tilfredsstillende risikonivå.

Alle engasjementer scores månedlig, og i forbindelse med scoring utarbeids også migrasjonsrapporter som viser hvordan engasjementene beveger seg mellom risikoklasser. Disse rapportene utarbeids månedlig. I forbindelse med migrasjonsrapporter blir enkeltengasjement som faller to klasser eller mer i løpet av en måned identifisert og rapportert til lederne for de ulike avdelingene. På denne måten kan det jobbes aktivt med kunden for å unngå at engasjementet havner i mislighold. Migrasjonsrapportene utarbeides på avdelingsnivå.

I tillegg til scoring følges også verdi på sikkerhetsobjekter nøye opp. Engasjementer i PM-porteføljen er i stor grad sikret med pant i boligeiendom. Innenfor NL-porteføljen benyttes i tillegg til eiendom i større grad også andre sikkerhetsobjekter. For en tett oppfølging av verdier på sikkerhetsobjektene brukes både intern kompetanse i konsernet og eksterne motparter for verdivurderinger.

4.1.2 Modellbeskrivelse

Estimering av kredittrisiko er kompleks og krever bruk av modeller. Konsernet har scoremodeller for kunder både innenfor privatmarkedet (PM) og næringslivsmarkedet (NL). Både PM og NL kunder scores månedlig. Banken har to modeller for PM (en søknadsmodell og en adferdsmodell). Disse modellene er utarbeidet i samarbeid med SaS Institute. I tillegg har banken en modelle for NL kunder. I forbindelse med denne modellen samarbeider banken med Sparebanken Sør, Sparebanken Sogn & Fjordane, Helegland Sparebank og en gruppering av sparebank på Haugalandet (blant annet Sparebanken Haugesund) og utvikling og vedlikehold.

Risikonivå i porteføljen vurderes blant annet gjennom beregning av forventet tap (Expected Loss – EL). Både absolutt nivå på forventet tap, og forventet tap i % av total porteføljen blir overvåket og rapportert månedlig for å vurdere endring i risikonivå i porteføljen. Forventet tap i porteføljen beregnes etter følgende formel:

$$EL = PD * EAD * LGD$$

PD – Probability of Default

I scoremodellene beregnes kundens sannsynlighet for mislighold (PD – Probability of Default) neste 12 måneder og klassifiseres etter dette i 11 ulike risikoklasser som vist i tabellen nedenfor:

Misligholdsklasse	PD nedre grense	PD øvre grense
A	0,00 %	0,10 %
B	0,10 %	0,25 %
C	0,25 %	0,50 %
D	0,50 %	0,75 %
E	0,75 %	1,25 %
F	1,25 %	2,00 %
G	2,00 %	3,00 %
H	3,00 %	5,00 %
I	5,00 %	8,00 %
J	8,00 %	100 %
Misligholdte og nedskrevne	100 %	100 %

Et engasjement defineres som misligholdt dersom et krav er forfalt med mer enn 90 dager, og beløpet er over 1.000 kroner. Ved klassifiseringen benyttes et sett med interne og eksterne scorevariabler. Alle variablene er testet for egnethet.

EAD – Exposure at Default

I tillegg til sannsynligheten for mislighold (PD) vil forventet tap være påvirket av eksponeringen mot kunden. Eksponering, eller totalt engasjement, består av utlånsvolum, garantier og innvilgede ikke benyttede rammer.

LGD – Loss Given Default

LGD står for tapsgrad gitt mislighold, og er en vurdering av hvor mye konsernet kan tape gitt at engasjementet misligholdes. Konsernet har ingen god modell for vurdering av LGD, slik at tapsgraden settes med utgangspunkt i sikkerhetsdekningen til engasjementet som vist i tabellen her:

Sikkerhetsdekning	LGD
> 120 %	5 %
120 % -110 %	10 %
100 % - 70 %	25 %
70 % - 50 %	40 %
50 % - 0 %	70 %
Mangler	45 %

Risikogrupper

På grunnlag av beregnet forventet tap som beskrevet ovenfor klassifiseres engasjementene i fem ulike risikogrupper (fra lavest til høyest) som vist nedenfor:

Risikogruppe	Forventet tap - nedre grense	Forventet tap - øvre grense
Laveste	0,00 %	0,05 %
Lav	0,05 %	0,35 %
Middels	0,35 %	1,50 %
Høy	1,50 %	2,50 %
Høyeste	2,50 %	100,00 %

Konsernet er opptatt av videreutvikling og validering av sine risikostyringssystemer for å påse at de holder et høyt kvalitetsmessig nivå. Scoremodellene blir validert årlig for å påse at de er av tilstrekkelig kvalitet med hensyn til faktisk å fange opp mislighold. Modellene ble sist gang validert høsten 2010, hvor konklusjonen var at modellene var av tilstrekkelig kvalitet.

Detaljene nedenfor dokumenterer konsernets kredittrisiko.

4.1.3 Porteføljeinformasjon

Konsernets eksponering (totale engasjement, dvs. utlån, garantier og ubenyttede kreditter) kan oppsummeres med følgende nøkkeltall

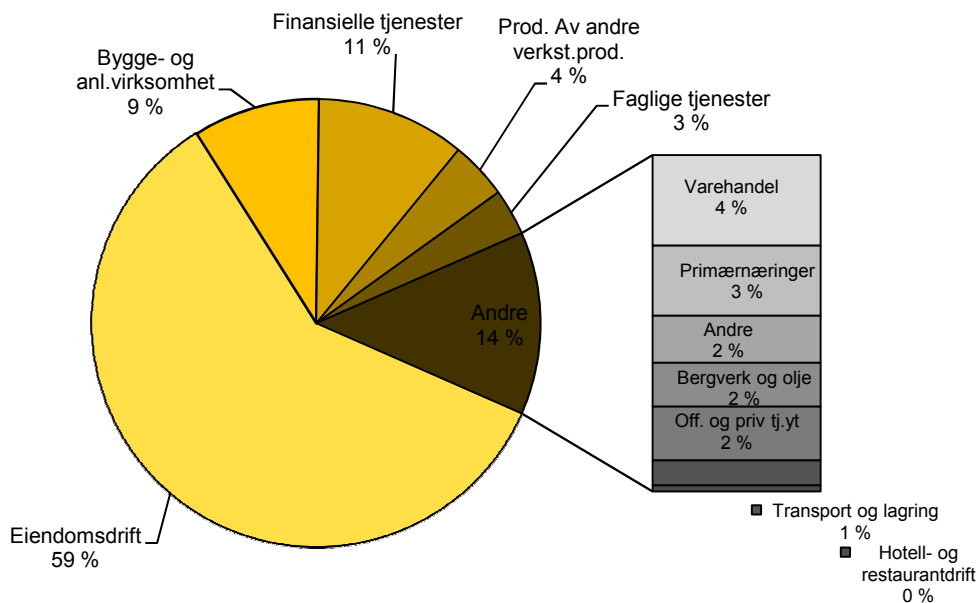
- 64 % mot PM og 36 % mot NL
- 78 % i Rogaland, 13 % Oslo/Akershus, 9 % øvrige fylker
- 52 % av NL kunder er relatert til "Eiendomsdrift"
- Totale nedskrivninger på MNOK 269,4, herav individuelle nedskrivninger på MNOK 208,1
- Individuelle nedskrivninger fordeler seg med 98,4 % NL og 1,6 % PM
- 78 % av nedskrivninger NL er relatert til "Eiendomsdrift", nærmere bestemt "utbyggingsprosjekter"
- Nedskrivninger fordeler seg med 98 % i Rogaland, 2 % øvrige fylker

Nærmere om NL porteføljen

Konsernets utlån fordelt på ulike bransjer (etter nedskrivning) per 31.12.10:

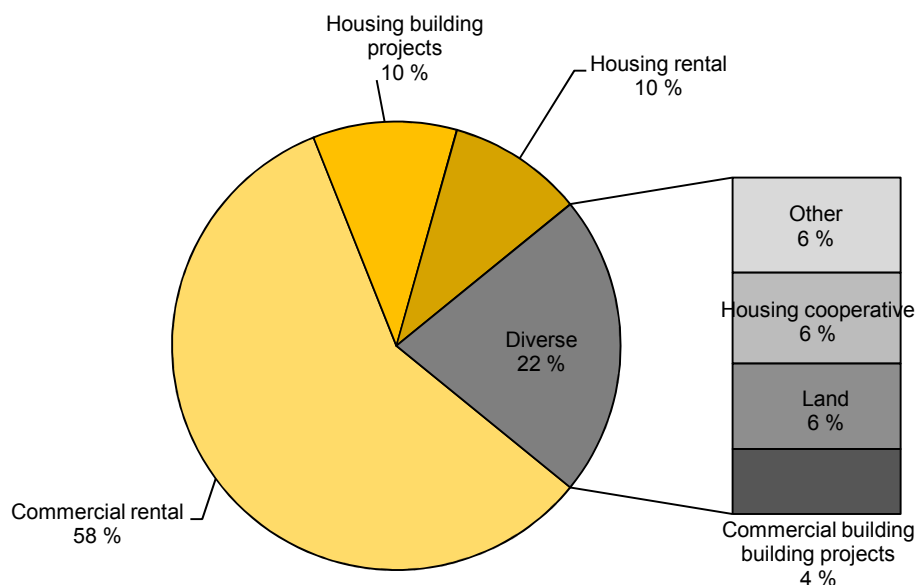
Engasjement etter kundegruppe	Utlån	Garantier	Ubenyttede		Sum
			Utlån	Garantier	
Jord- og skogbruk	223.079	868	31.296		255.243
Fiske og fangst	3.394	0	1.767		5.160
Bygge- og anleggsvirksomhet	765.898	317.509	154.335		1.237.742
Industri	347.953	50.863	37.839		436.656
Olje og energi	168.121	2.531	57.147		227.800
Varehandel	297.310	66.759	186.106		550.175
Hotell- og restaurantdrift	19.496	1.071	3.647		24.214
Transport og lagring	81.299	9.239	34.406		124.945
Offentlig og privat tjenesteyting	1.377.107	124.017	455.378		1.956.502
Eiendomsdrift	4.985.342	168.481	83.921		5.237.744
Andre kundegrupper	109.554	3.801	10.599		123.954
Personkunder	15.239.881	119.876	2.507.094		17.866.851
Sum	23.618.435	865.015	3.563.535		28.046.984

Figur 4 – NL's utlånsportefølje fordelt etter kundegrupper

Som det fremkommer av oversikten over er konsernets eksponering mot Eiendomsdrift vesentlig, mens eksponering mot volatile bransjer som hotell- og restaurantdrift er forholdsvis liten. Kundene innenfor eiendomsdrift fordeler seg som vist i nedenstående figur:

Figur 5 – Utlån til eiendomsdrift

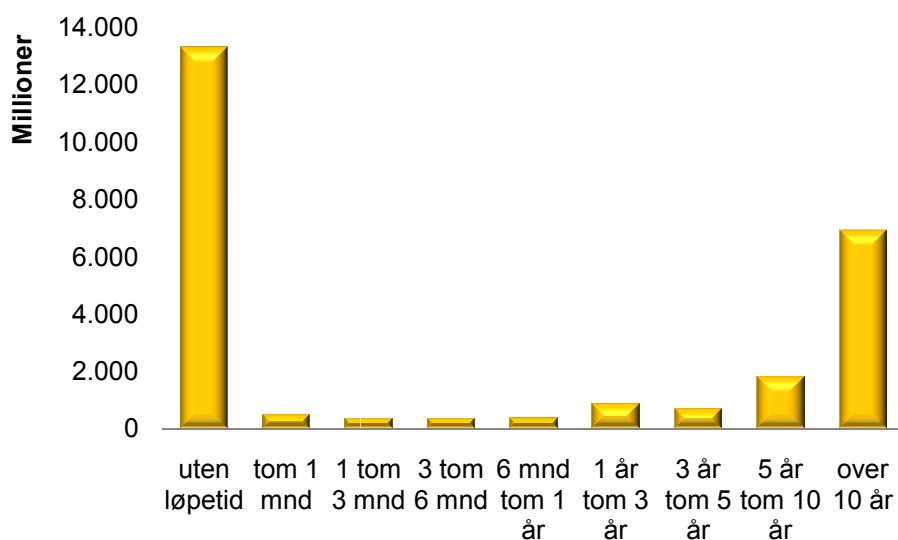

Størsteparten av konsernets eksponering mot eiendomsdrift er mot segmentet Utleie av næringseiendom. Ved kredittbehandling av slike engasjement settes det konkrete krav fra konsernets side både til lengde på leiekontrakter og til leietakere.

Noe av eksponeringen mot eiendomsdrift er gjennom utbyggingsprosjekter. Konsernets eksponering mot utbyggingsprosjekter er per 31.12.10 ca MNOK 850 fordelt på 12 prosjekter. Gjennomsnittlig andel usolgte enheter i disse prosjektene er 29 %. 60 % av utbyggingsprosjektene er tilknyttet boligprosjekter, og resterende gjelder fritidsbolig. Konsernet er ikke eksponert mot utbyggingsprosjekter for næringsbygg. Samtlige utbyggingsprosjekt følges tett opp av konsernet.

Forfallsstrukturen for utlånsporteføljen er som vist i figuren nedenfor:

Figur 6 - Forfallsstruktur utlån - konsern

4.1.4 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko i konsernets utlånsportefølje er et element av den samlede kredittrisikoen og oppstår dersom det foreligger en overrepresentasjon av for eksempel store engasjementer, eksponering mot enkeltbransjer, geografiske områder og så videre. Konsernet definerer konsentrasjonsrisikoen i sin portefølje ut fra fem forhold:

- Kundesegmenter
- Geografisk fordeling
- Store engasjement
- Bransje- eller næringseksponering
- Produkt- og formålkonsentrasjon

Eksponering mot volatile bransjer dreier seg om eksponering mot sykliske næringer som for eksempel skipsfart, fiskeri, oppdrett og bygg og anlegg. Slik eksponering omfattes således av bransje- eller næringseksponering.

Ad 1: Kundesegmenter

Historiske tapsdata viser at en forholdsmessig stor eksponering mot NL isolert sett vil gi en større risikoeksponering enn en forholdsmessig liten eksponering mot NL segmentet. Dette forklares gjennom at effektene av en konjunkturedgang normalt vil slå kraftigere ut i NL porteføljen enn i PM porteføljen.

Banken har en andel NL engasjement på 36 %, noe som antas ikke å innebære noen spesifikk konsentrasjonsrisiko med hensyn på kundesegmenter.

Ad 2: Geografisk fordeling

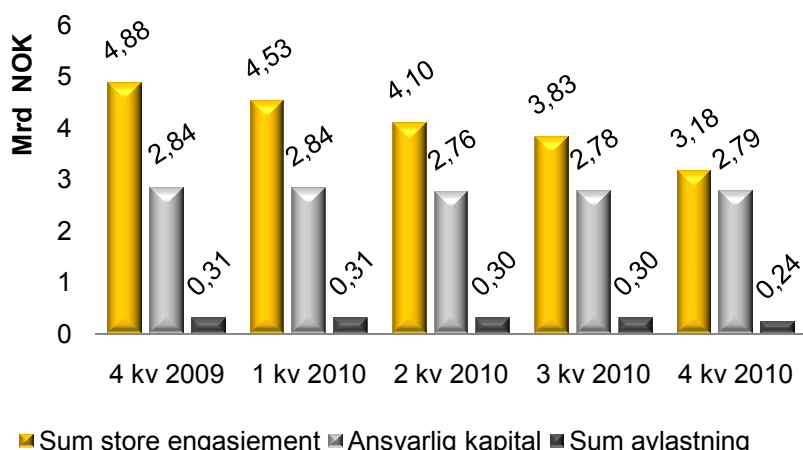
Alle norske sparebanker er eksponert mot geografisk konsentrasjonsrisiko ved at bankene er lokalt- og / eller regionalt forankret. Den geografiske konsentrasjonsrisikoen er derfor i liten grad bankspesifikk, men knytter seg til en hel næring. Imidlertid vurderer vi det slik at banken i hovedsak er lokalisert i et område med variert næringsliv og med et meget godt sysselsettingsgrunnlag. En viss geografisk spredning som følge av satsing i Oslo / Akershus bidrar til å redusere den geografiske konsentrasjonen.

Geografisk fordeling	Andel	Utlån		Garantier		Ubenyttede trekkfasiliteter	
		2010	2009	2010	2009	2010	2009
Rogaland	78 %	18.440.433	18.938.241	747.209	614.646	2.673.283	3.285.668
Oslo/Akershus	13 %	2.797.084	2.673.110	103.665	49.586	660.719	453.162
Andre fylker	9 %	2.272.146	2.738.237	14.141	66.475	212.472	295.043
Utllandet	0 %	108.773	98.428	0	0	17.060	11.235
Sum kunder etter individuelle nedskrivninger	100 %	23.618.435	24.448.016	865.015	730.707	3.563.535	4.045.109

Ad 3: Store engasjement

Konsernet er eksponert både mot store enkeltkunder og store kunde grupper. Konsernets eksponering mot store engasjement (store engasjement defineres ut fra "Forskrift om kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjement (FOR-2006-12-22-1615)) er noe høyere enn ønskelig. Konsernet jobber imidlertid målrettet for å redusere omfanget av store engasjement. Gjennom 2010 er store engasjement redusert med ca 1,7 mrd kroner.

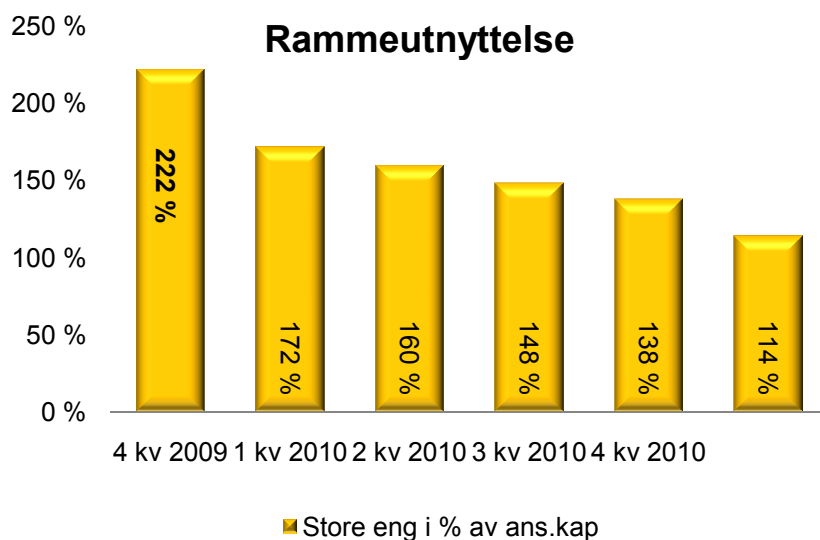
Figur 7 - Store engasjement

For å begrense sin eksponering mot store enkeltengasjement bruker konsernet avlastningsforretninger mot andre banker. En reduksjon i omfanget av store engasjement reduserer også behovet for avlastninger. Som det fremkommer av oversikten over er omfanget av avlastninger redusert fra MNOK 306 til MNOK 239 gjennom 2010. Avlastningene er fordelt på 3 motparter.

Det er krav fra tilsynsmyndighetene at sum store engasjement maks kan utgjøre 800 % av konsernets ansvarlige kapital. Per 31.12.10 utgjorde konsernets store engasjement 114 % av ansvarlig kapital. Utviklingen i store engasjement i forhold til ansvarlig kapital siste 6 kvartaler er som følger:

Figur 8 - Utvikling store engasjement i % av ansvarlig kapital

Ad 4: Bransje- eller næringseksponering

Eksponering mot volatile bransjer og næringsfordelt eksponering kan være en vesentlig bidragsyter til konsentrasjonsrisiko for konsernet. Konsernet vurderer det slik at den ikke har en overvekt av eksponering mot volatile bransjer, men innser at eksponering mot kunder tilknyttet Eiendomsdrift er høyere enn ønskelig.

Som det fremkommer i figur 4 ovenfor er 59 % av NL's utlånsportefølje mot kunder tilknyttet Eiendomsdrift. Størstedelen av denne eksponeringen er mot segmentet næringseiendom for utleie. Innenfor dette segmentet er imidlertid eksponeringen diversifisert mot ulike bransjer, leietakere, type bygg med videre

Av bankens annen eksponering mot Eiendomsdrift er ca MNOK 850 av engasjementene tilknyttet diverse utbyggingsprosjekter for bolig og fritidsbolig. Risikoen her er vesentlig avvikende fra øvrig eksponering innen segmentet fordi tilbakebetalingsevnen i svært stor grad er avhengig av at det underliggende objektet realiseres.

Konsernet er i tett dialog med samtlige utbyggere for å sikre at dens interesser ivaretas på best mulig vis, og at porteføljen dermed kan reduseres så raskt som mulig. Målsetningen er at eksponering mot næringseiendom skal ligge innenfor 40 % av den totale utlånsporteføljen til NL. Utlån til utviklingsprosjekter skal søkes begrenset til 10 % av totale utlån til næringslivskunder, men banken skal ikke ha åpen risiko knyttet til slike prosjekter. Dette innebærer at andel forhåndssalg minst skal dekke prosjektets kostnader med forsvarlig margin.

Konsernet er av den oppfatning at konsentrasjonen mot næringseiendom i utlånsporteføljen er større enn ønskelig, slik at det blir beregnet risikojustert kapital for konsentrasjonsrisiko for store engasjementer. Risikojustert kapital blir beregnet med bakgrunn i beregning av Herfindal Hirsch indeks.

Ad 5 – Produkt- og formålkonsentrasjon

Dersom konsernet har en stor andel lån knyttet til spesialprodukter eller spesielle formål kan det foreligge en konsentrasjonsrisiko. Dette kan for eksempel være en stor andel verdipapirfinansiering eller et stort volum av oppkjøpsfinansiering som andel av samlet eksponering. I tillegg kan man også teoretisk sett betrakte sparebankenes store andel av sikkerhet innefor fast eiendom som en konsentrasjonsrisiko, men i praksis sees det imidlertid bort fra dette elementet. Når det gjelder konsentrasjon knyttet til spesialprodukter eller spesielle formål, utgjør dette ikke noen stor eksponering for konsernet.

Oppsummering konsentrasjonsrisiko

Basert på dette er det konsernets oppfatning at konsentrasjonsrisikoen er noe høyere enn ønskelig. På den bakgrunn beregnes det risikjustert kapital for konsentrasjonsrisiko.

For vurdering av risiko i forbindelse med bankens beholdning av obligasjoner og sertifikater – se ”Markedsrisiko”.

4.1.5 Bruk av sikkerhet

Ved fastsettelse av vektning av engasjementene i forbindelse med beregning av kapitalkravet er følgende hovedtyper av pant benyttet:

- Fast eiendom (bolig, fritidseiendom)
- Bankinnskudd
- VPS

Hovedprinsippet for verdivurdering av sikkerheter er en nøktern vurdering av realisasjonsverdi. Verdivurderingsprinsippene for verdivurdering av sikkerhetsobjektene er detaljert beskrevet i de ulike kreditthåndbøkene for NL og PM. Kreditthåndbøkene inneholder klare retningslinjer for verdivurdering av sikkerhetsobjekter.

Utgangspunkt er normal salgsverdi, bokført verdi eller andre relevante kriterier for vurdering av omsetningsverdi. Verdien på objektet blir deretter redusert med en faktor, normalt 20 %, avhengig av sikkerhetstype. Denne reduserte verdien vil da settes som realisasjonsverdi.

Strukturerte produkter

I forbindelse med bankens utlån til strukturerte produkter blir det foretatt regnskapsmessig motregning mot innskudd når motretningsrett foreligger, og det i tillegg foreligger en klar intensjon om å gjennomføre et nettooppgjør med den enkelte kunde på forfallsdato. Slik motregning skjer ikke i forbindelse med beregning av kapitalbehov, noe som innebærer at det beregnes kapital under Pilar 1 for lån som regnskapsmessig blir nettet.

Per 31.12.10 ble utlån tilsvarende MNOK 998,8 motregnet. Av disse engasjementene forfaller MNOK 959,7 i løpet av 2011, og resterende MNOK 39,1 innen utgangen av første kvartal 2013.

Banken anser at det er juridisk usikkerhet i forbindelse med bankens salg og finansiering av strukturerte produkter, noe som innebærer at banken vurderer risikjustert kapital for å dekke opp denne usikkerheten.

4.1.6 Mislighold og nedskrivning

Taps- og misligholdsengasjementer

Taps- og misligholdsengasjement	SSB		SSB Boligkreditt		Konsern	
	2010	2009	2010	2009	2010	2009
Misligholdte engasjement	103.076	55.479	2.412	179	105.488	55.658
Tapsutsatte engasjement	1.482.442	958.002			1.254.351	958.002
Individuelle nedskrivninger	272.332	111.534			208.132	111.534
Brutto mislighold i % av brutto utlån	0,54 %	0,27 %	0,05 %	0,00 %	0,44 %	0,23 %

Prinsipp for vurdering av nedskrivninger

Individuelle nedskrivninger på utlån og garantier

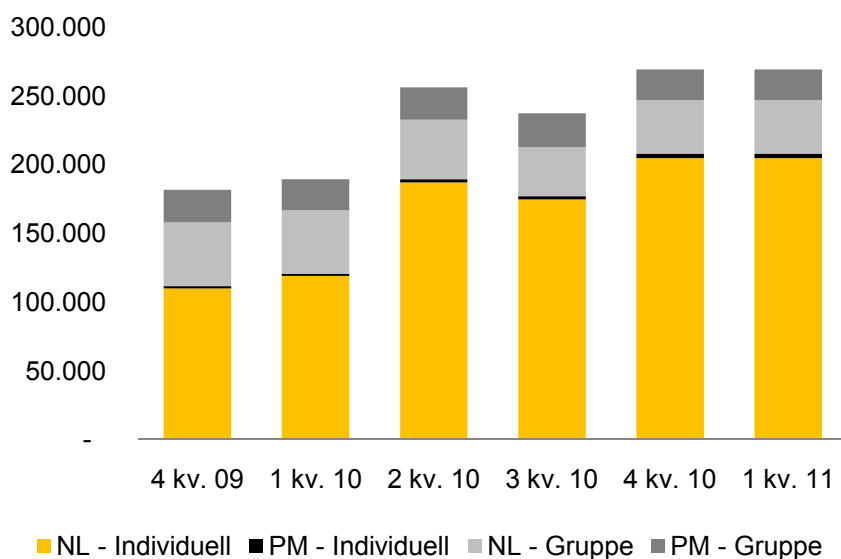
På hver balansedag vurderes om det eksisterer objektive bevis for at verdien på individuelt vurderte utlån er redusert. Verdifallet må være et resultat av en eller flere hendelser inntruffet etter førstegangs balanseføring (en tapshendelse) og resultatet av tapshendelsen (eller hendelsene) må i tillegg kunne måles pålitelig. Eksempler på slike hendelser er vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre kontraktsbrudd. Dersom det foreligger objektive bevis på at en verdireduksjon har inntruffet, beregnes størrelsen på tapet. For utlån regnskapsført til amortisert kost beregnes tapet som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer diskontert med utlånets opprinnelige effektive rentesats. Periodens endringer i vurdert verdi for utlån resultatføres under ”nedskrivninger og tap på utlån og garantier”. For utlån regnskapsført til virkelig verdi representerer verdiendringen forskjellen mellom balanseført verdi og virkelig verdi på balansedagen. Endringen i virkelig verdi for disse lånene er ført i resultatregnskapet i posten ”verdiendring på finansielle instrumenter til virkelig verdi”.

Tap anses som konstatert ved stadfestet akkord eller konkurs, ved at utleggsforretninger ikke har ført fram, ved rettskraftig dom, eller for øvrig ved at konsernet har gitt avkall på hele eller deler av engasjementet, eller at engasjementet vurderes som tapt av konsernet.

Gruppenedskrivninger på utlån

Utlån som ikke er individuelt nedskrevet for verdifall vurderes samlet i grupper. Nedskrivning vurderes basert på utvikling i kundenes risikoklassifisering samt tapserfaring for de respektive kundegrupper. Nedskrivninger innregnes i den perioden de oppstår og inkluderes i "nedskrivninger og tap på utlån og garantier" i resultatregnskapet.

Figur 9 - Utvikling i nedskrivninger

For ytterligere detaljer om mislighold og nedskrivninger vises til note 8 og note 11 i bankens årsregnskap for 2010.

4.1.7 Motpartsrisiko

Konsernet benytter seg av rentederivater, valutaderivater og opsjoner i den daglige risikostyringen. Det er internt krav at det kun benyttes motparter i slike kontrakter som banken har etablert ISDA og/eller CSA avtaler med.

Basert på kriteriet omkring ISDA og CSA beregner ikke konsernet risikjustert kapital for å dekke opp eventuell motpartsrisiko. Det er konsernets oppfatning at kapitalbehovet blir tilstrekkelig beregnet ut fra kredittrisiko.

4.1.8 Vurdering

Konsernet har totalt sett en moderat kredittrisikoprofil. For engasjement hvor det er indikasjoner på tap er det foretatt individuelle nedskrivninger basert på konkrete vurderinger.

Kredittrisikoen er redusert gjennom 2010, dels gjennom bedret makrobilde, og dels som følge av målrettet styring av kredittrisikoen. På tross av noe usikkert makrobilde fremover, forventes det ikke en økning i konsernets kredittrisiko gjennom 2011.

Næringslivsporteføljen har en moderat risikoprofil. Volumet i porteføljen er gjennom bevisst styring tatt noe ned gjennom 2010, og det forventes ytterligere nedgang i utvalgte segmenter av porteføljen i 2011. En stor del av porteføljen er knyttet mot eiendomssektoren, og konsernet følger disse engasjementene. Porteføljen knyttet til utleie av næringseiendom består i hovedsak av sentralt beliggende eiendommer med lange leiekontrakter og solide leietakere.

Kvaliteten på utlånsporteføljen til personkunder vurderes som god. Størrelsen på utlånsporteføljen til privatmarkedet er økt i løpet av 2011, og privatmarkedet vil være et viktig satsingsområde for konsernet også i 2011.

4.2 Likviditetsrisiko

4.2.1 Styring og kontroll

Likviditetsrisiko er risiko for at konsernet ikke klarer å innfri sine forpliktelser eller ikke har evne til å finansiere eiendeler, inkludert ønsket vekst, uten vesentlig høyere kostnader.

Konsernets styring og kontroll av likviditetsrisiko tar utgangspunkt i konsernets overordnede likviditetsstrategi og beredskapsplan for likviditetskriser. Strategien og beredskapsplanen vurderes og godkjennes av styret minimum årlig. Den overordnede likviditetsstrategien forvaltes i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og regler. Ved vesentlige endringer i aktuelle lover og forskrifter oppdateres likviditetsstrategien. Ansvaret for bankens daglige oppfølging av likviditetsrisiko er tillagt Finanssjef, men beslutninger vedrørende strategisk likviditets- og balansestyring er underlagt konsernets Balansestyringsgruppe. Ifølge mandatet til balansestyringsgruppen skal gruppen bidra til å optimalisere balansestrukturen og fastsette beredskapsnivå og iverksettelse av tiltak i forbindelse med en likviditetskrise. Balansestyringsgruppen består av:

- CEO
- CFO
- Direktør Juridisk
- Direktør NL
- Direktør PM
- Risk Manager
- Finanssjef

En fullstendig vurdering konsernets likviditetsrisiko innebærer at det til enhver tid er oversikt over større inn- og utbetalinger. Dette fordrer utstrakt kommunikasjon mellom Treasury og bankens kredittavdelinger. En slik kommunikasjon sikres blant annet gjennom regelmessige møter i balansestyringsgruppen.

Likviditetsrisiko vurderes i utgangspunktet på grunnlag av likviditetsindikator 1 og 2 (jf. retningslinjer fra Finanstilsynet), resultater av stresstester samt kvantitativ vurdering av likviditet. I tillegg er det etablert en del kvalitative faktorer som kan påvirke konsernets likviditetsrisiko negativt.

Beregning av likviditetsindikatorer, resultater av stresstester samt kvantitativ vurdering av konsernets likviditetsbeholdning rapporteres til balansestyringsgruppen hver uke. Vurdering av kvalitative faktorer samt rapportering til styret skjer månedlig.

Erfaringer fra finanskrisen medførte at styret fastsatte nye strengere krav med hensyn til styring og oppfølging av konsernets likviditetsrisiko. Endringene innebærer blant annet strengere krav til både kvantitet og kvalitet på konsernets overskuddslikviditet. Det er også innført strengere krav til forfall på bankens innlån, omfang av store innskudd og krav til resultater av stresstester av likviditet basert på ulike scenarioer (både bankspesifikke, markedsspesifikke og kombinerte scenarioer). Rammer og målsetninger i likviditetsstrategien gjenspeiler konsernets moderate til lave risikoprofil.

Konsernets beredskapsplan i forbindelse med eventuelle likviditetskriser skal hjelpe konsernet med håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige finansmarkeder. Beredskapsnivå fastsettes av balansestyringsgruppen.

Konsernets stresstest for likviditet vurderer konsernets likviditetsmessige sårbarhet i perioder med begrenset eller ingen tilgang til likviditet. I forbindelse med stresstest er det utarbeidet scenarioer av ulik alvorlighetsgrad. Resultatet av testene viser en antatt likviditetsmessig worst-case for de definerte krisescenarioer.

Konsernets Treasury avdeling er ansvarlig for bankens likviditetsstyring. Konsernets Risk avdeling overvåker og rapporterer utnyttelse av rammer i forhold til likviditetsstrategien. For ytterligere å underbygge valgt risikonivå har konsernet fastsatt styringsmål for forfall på konsernets fremmedfinansiering. Per 31.12.10 styres forfall på fremmedfinansieringen som følger:

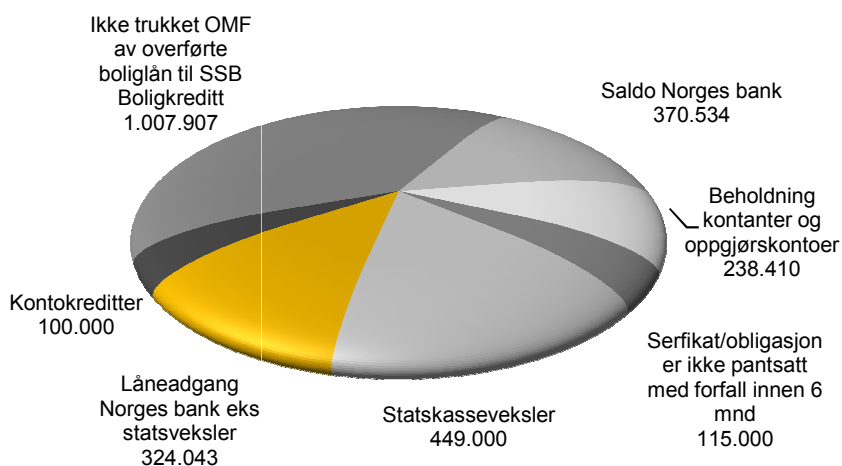
• Forfall innen 180 dager	Inntil 10 % av totalen
• Forfall innen 365 dager	Inntil 20 % av totalen
• Forfall innen 1,5 år	Inntil 30 % av totalen
• Forfall innen 2 år	Inntil 40 % av totalen
• Forfall innen 3 år	Inntil 60 % av totalen
• Forfall innen 5 år	Inntil 90 % av totalen
• Forfall over 5 år	Inntil 100 % av totalen

Bruk av SSB Boligkreditt gjennom 2010 har vært et viktig element for å redusere konsernets likvidetsrisiko.

4.2.2 Nærmere om likviditet

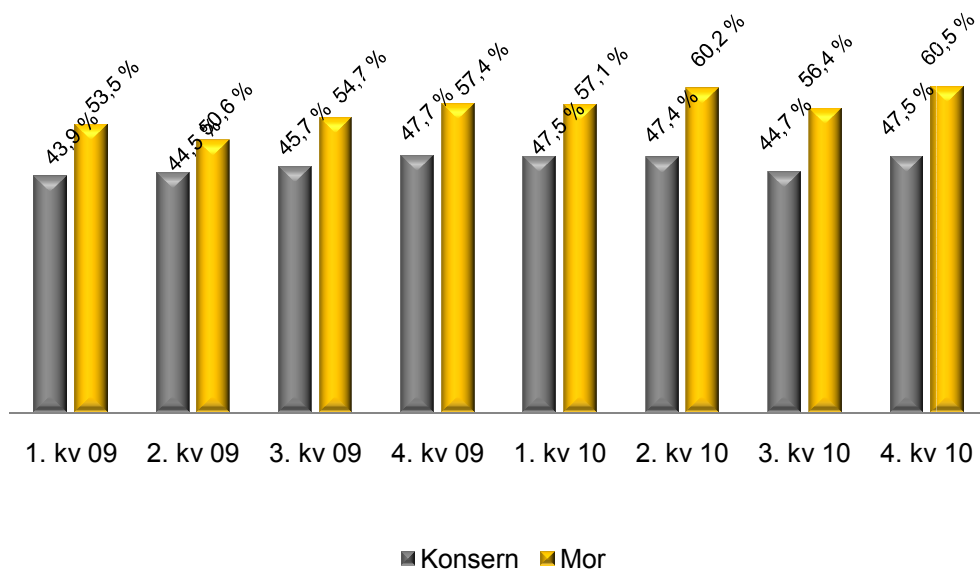
Konsernet har ved utgangen av 2010 tilfredsstillende likviditet. Total strategisk likviditet er på ca MNOK 2.600 fordelt på forskjellige kilder som vist i figuren nedenfor.

Figur 10 – Tilgjengelig likviditet fordelt på kilde

Størstedelen av konsernets finansiering skjer gjennom innskudd fra kunder. Innskuddsdekningen har vært forholdsvis stabil gjennom 2010:

Figur 11 - Innskuddsdekning

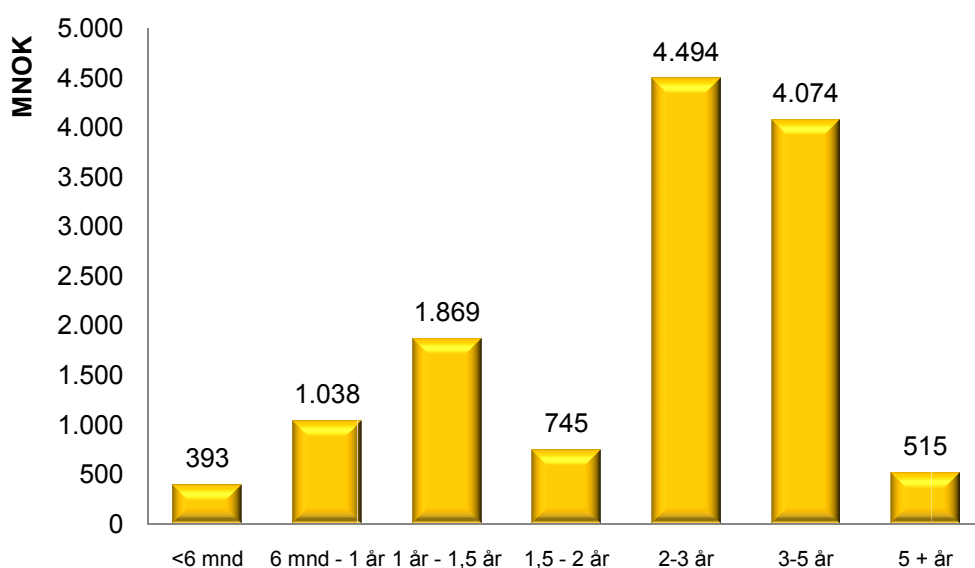
Konsernet har som målsetning å øke innskuddsdekningen ytterligere.

Konsernet utsteder gjennom SSB Boligkreditt obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Overføring av godt sikrede boliglån til SSB Boligkreditt bidrar til å redusere likviditetsrisikoen i konsernet. Det er totalt overført 5,3 mrd kroner i boliglån til SSB Boligkreditt.

Ved utgangen av 2010 har konsernet en overskuddslikviditet (strategisk likviditet) i form av innskudd i Norges Bank, plasseringer i likvide obligasjoner og sertifikater (inkludert statspapirer) tilsvarende 2,4 mrd kroner. Konsernet refinansierte i mai 2010 et syndikert lån pålydende MEUR 300 med forfall i desember 2010. I den forbindelse ble et nytt syndikert lån pålydende MEUR 140 tatt opp. Dette lånet har forfall i januar 2013.

Konsernets forfallsstruktur på innlån ser per 31.12.10 ut som følger:

Figur 12 – Forfallsstruktur innlån

Konsernet har definert stressituasjoner for å vurdere bankens likviditetssituasjon gitt ulike nedgangscenarier. Det er fra styrets side etablert rammer for både drift uten tilførsel av likviditet og størrelse på kjernekapital gitt disse ulike stressituasjonene. Stressituasjonene er utarbeidet både ut fra en bankspesifikk krise, en markeds Krise og en kombinert krise. Per utgangen av 2010 overholdt konsernet interne rammer i forbindelse med stressituasjoner.

4.2.3 Vurdering

Det beregnes ikke kapital under Pilar I for å dekke opp likviditetsrisiko. Selv om konsernets likviditetssituasjon vurderes å være god, velger konsernet å inkludere likviditetsrisiko i forbindelse med vurdering av risikjustert kapital.

4.3 Markedsrisiko

4.3.1 Styling og kontroll

Markedsrisiko er risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder. Markedsrisiko oppstår som følge av at banken har åpne posisjoner i ulike finansielle instrumenter.

Utgangspunktet for styling og kontroll av konsernets markedsrisiko er konsernets Finansstrategi. Finansstrategien vurderes og godkjennes av styret minimum årlig. Strategien gir rammer markedsrisiko..

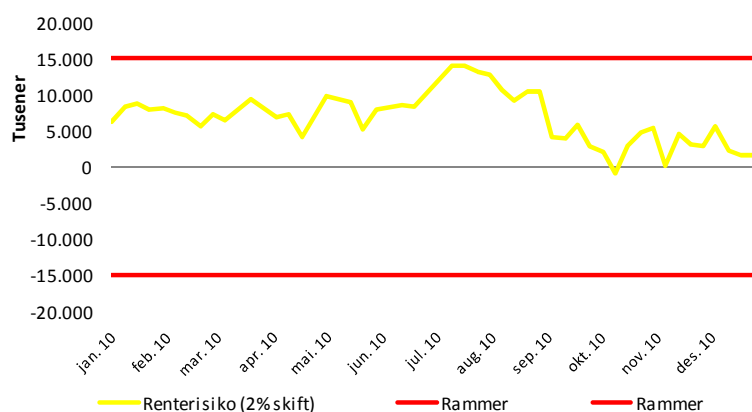
Konsernet har ingen definert handelsportefølje, og er således ikke direkte eksponert mot børsnoterte aksjer. Markedsrisiko knytter seg derfor i hovedsak til bankens renterisiko, valutarisiko og investeringer i aksje-, obligasjons- eller Private Equity fond. Ettersom bankens portefølje av obligasjoner og sertifikater vurderes til virkelig verdi er også denne porteføljen eksponert mot markedsrisiko.

Bortsett fra renterisiko og valutarisiko som styres etter rammer skal alle nye investeringer godkjennes av styret.

4.3.2 Renterisiko

Renterisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i rentenivået. Konsernets renterisiko reguleres ved maksimumsramme for verdiendring ved parallelle skift i rentekurven på 2 %. Per 31.12.10 er denne rammen satt til MNOK 15. Renterisikoen i konsernet er ved utgangen av 2010 lav, og som figuren under viser har den vært lav gjennom hele 2010.

Figur 13 - Renterisiko

4.3.3 Valutarisiko

Valutarisiko er risiko for tap ved endringer i valutakursene. Konsernet måler sin valutarisiko ut fra en vurdering av nettoposisjoner i de ulike valutaene. Konsernet har ramme for både samlet posisjon og for posisjon i enkelt valutaer. Omfanget av valutarisiko er lavt ettersom konsernet kun kan ha åpne posisjoner i valuta tilsvarende markedsverdi på MNOK 30. Valutaposisjonene blir vurderte og rapportert daglig. Per 31.12.10 var konsernets valutarisiko i underkant av MNOK 30.

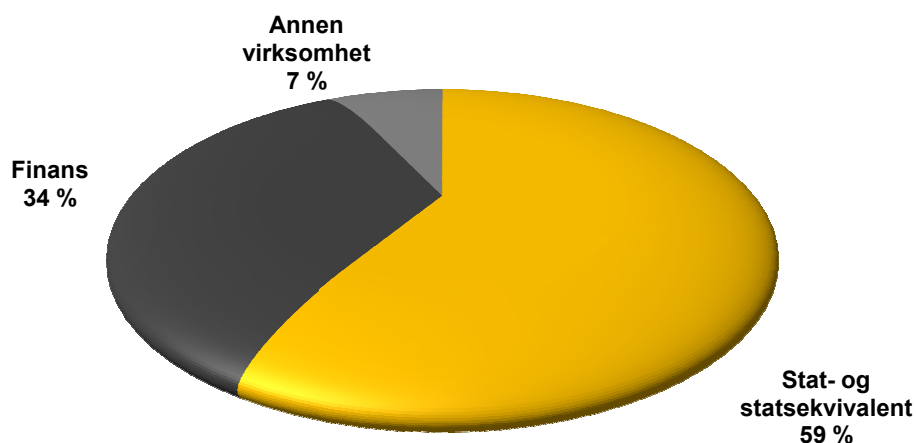
4.3.4 Investering i obligasjoner og sertifikater

Kursrisiko knyttet til verdipapirer er risikoen for tap som oppstår som følge av endringer i verdien på konsernets obligasjoner, sertifikater og andre finansielle plasseringer

Størstedelen av konsernets kursrisiko er knyttet til porteføljen av obligasjoner og sertifikater. Per 31.12.10 var denne på MNOK 1.400. Denne porteføljen følges i hovedsak opp gjennom klare retningslinjer for kvalitet og type papirer som det kan investeres i. Disse retningslinjene stiller krav til størrelse investeringen, rating på papiret, forfall og bransje.

Porteføljen vurderes å ha lav risiko. Per 31.12.10 var porteføljen fordelt på sektorer som følger:

Figur 14 - Obligasjoner og sertifikater (aktiva)

4.3.5 Investeringer i Private Equity fond og lignende

Dette er investeringer som opprinnelig planlagt solgt i annenhåndsmarkedet i 2008. Dette var imidlertid ikke mulig på grunn av markedsutviklingen for slike investeringer etter finanskrisen. I løpet av 2010 ble fondet Slovakia Estates 1 avviklet. Det er planen å redusere konsernets eksponering ytterligere ved salg eller ved avslutning av fondene. Fondene har en restlevetid i henhold til sine vedtekter på 2-8 år.

Investeringer	Uinnkalt per 31/12-2010	Bokført verdi 31/12-2010	Uinnkalt per 31/12-2009	Bokført verdi 31/12-2009
Finansielle instrumenter tilgjengelige for salg				
Boligeiendom Berlin	-	15.450	-	15.450
Slovakia Estates 1 IS	-	-	74.330	11.786
Aksjer til virkelig verdi				
Hitec Vision PE IV	USD 854	18.376	USD 1108	17.323
Pareto Growth - via SSB PE II AS	-	34.657	-	27.958
Saffron India Real Estate Fund - via Global Eiendom	USD 3.500	6.915	USD 3.650	6.438
Så Korn Invest II (inkl i "øvrige unoterte")	4.437	407	4.437	-
Aksjer i tilknyttet selskap				
SSB Energivekst	-	38.306	-	34.353
Sum totalt (USD omregnet til kurs pr 31.12)	29.904	114.111	106.241	113.308

4.2.6 Vurdering

Konsernets eksponering overfor markedsrisiko vurderes å være moderat.

Siden konsernet ikke har noen handelsportefølje av finansielle instrumenter er beregningsgrunnlaget for markedsrisiko etter standardmetoden null for konsernet. Konsernet har vurdert hvorvidt det er andre forhold ved konsernets markedsrisiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke avdekkes av standardmetoden.

4.4 Operasjonell risiko

4.4.1 Styring og kontroll

Konsernet har ikke utarbeidet et eget rammeverk for styring og kontroll av operasjonell risiko. I praksis vurderer konsernet sin operasjonelle risiko med utgangspunkt i en gjennomgang og identifisering av vesentlige risikoer i de ulike avdelingene. Operasjonell risiko vurderes ut fra 7 tapshendelseskategorier:

- Eksternt bedrageri

- Internt bedrageri
- Ansettelsesvilkår og sikkerhet på arbeidsplassen
- Kunde, produkter og forretningspraksis
- Skade på fysiske eiendeler
- Avbrudd i drift eller systemer
- Oppgjør, levering og annen transaksjonsbehandling

For å påse at operasjonelle hendelser ikke i alvorlig grad skal påvirke konsernets stilling legges det store resurser i kompetanseutvikling, gode rutiner, god internkontroll og kvalitetssikring. Samtlige rutiner i konsernet er gjort tilgjengelig via en egen portal på intranett.

Det er særlig fokus på risiko knyttet til bankens IT-systemer, menneskelig svikt eller svikt i rutiner og systemer. I den forbindelse har det de siste årene blitt benyttet ekstern ekspertise for gjennomgang av risikobildet for Sandnes Sparebanks (ikke på konsern nivå) knyttet til informasjonssikkerhet. Rapporten som utarbeides i den forbindelse utgjør bankens etterlevelse av § 3 i Forskrift om bruk av Informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Konklusjonen fra rapporten utarbeidet i januar 2010 er at risikobildet ikke er vesentlig endret det siste året.

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser.

4.4.2 Vurdering

Kapitalberegningen for operasjonell risiko er foretatt etter basismetoden slik den er beskrevet i Kapitalkravforskriften. I tillegg har konsernet vurdert hvorvidt det er andre forhold ved konsernets operasjonelle risiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke avdekkes av standardmetoden. Konsernet foretar beregning av risikojustert kapital utover kapitalbehovet vurdert under Pilar 1 for Operasjonell risiko.

4.5 Omdømme-/juridisk risiko

4.5.1 Styring og kontroll

Det er ikke vedtatt styringsmål for omdømmerisiko.

Konsernet har etablert en overordnet kommunikasjonsstrategi som skal sikre at informasjon formidles internt og eksternt på en måte som støtter opp om konsernets verdigrunnlag, mål og visjon. Konsernet er videre opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av lover og regler, bransjestandarder og interne retningslinjer. Konsernet har egen ansatt med ansvar for Compliance i forhold til konsesjonsbelagt virksomhet. Compliance ansvarlig rapporterer til Finansdirektør.

Juridisk risiko er i utgangspunktet risiko for at avtalegrunnlaget ikke gir den rettslige stillingen avtalepartene la til grunn ved avtaleinngåelse, for eksempel ved at avtalen ikke er utformet på en måte som gjør at den er juridisk bindende. Inkludert i juridisk risiko er også søksmålsrisiko. Banken kan gjennom tidligere salg og finansiering av sammensatte produkter være utsatt for søksmålsrisiko, jamfør diverse uttalelser fra Bankklagenemda. Det tas hensyn til denne søksmålsrisikoen i vurdering av behov for risikojustert kapital for omdømme risiko.

Banken har hatt et lavt salg av sammensatte produkter til egne kunder, men har hatt et større volum av lånefinansiering tilknyttet Acta's produkter. Acta har det fulle rådgiveransvaret overfor kundene i henhold til den offentlig godkjente samarbeidsavtalen mellom partene. Bankens ansvar vil primært måtte knyttes opp mot den generelle frarådningsplikten som gjelder for alle typer utlån. Alle renter tilknyttet utlånene er forskuddsbetalte av kundene, noe som innebærer svært lav betjeningsrisiko.

I forbindelse med søksmålsrisiko relatert til rådgiving ved salg og lånefinansiering av strukturerte produkter gjennomgår banken samtlige strukturerte produkter som banken har vært involvert i med hensyn på å vurdere den juridiske risikoen. Dette arbeidet pågår, og resultatet av disse vurderingene vil bli tatt hensyn til i forbindelse med vurdering av bankens interne kapitalbehov.

4.5.2 Vurdering

Det er ikke vedtatt styringsmål for omdømme risiko, men konsernet beregner risikojustert kapital for omdømme-/juridisk risiko blant annet for å dekke opp søksmålsrisikoen i forbindelse med strukturerte produkter.

4.6 Eierrisiko

4.6.1 Styring og kontroll

Det er ikke vedtatt styringsmål for eierrisiko.

Ledelse og styrer i datterselskaper blir ivaretatt i henhold til aksjelovens bestemmelser. I flere av selskapene benyttes ledere og / eller ansatte fra konsernet i styret eller andre funksjoner. Eventuelle lån til datterselskaper blir medtatt under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko.

4.6.2 Vurdering

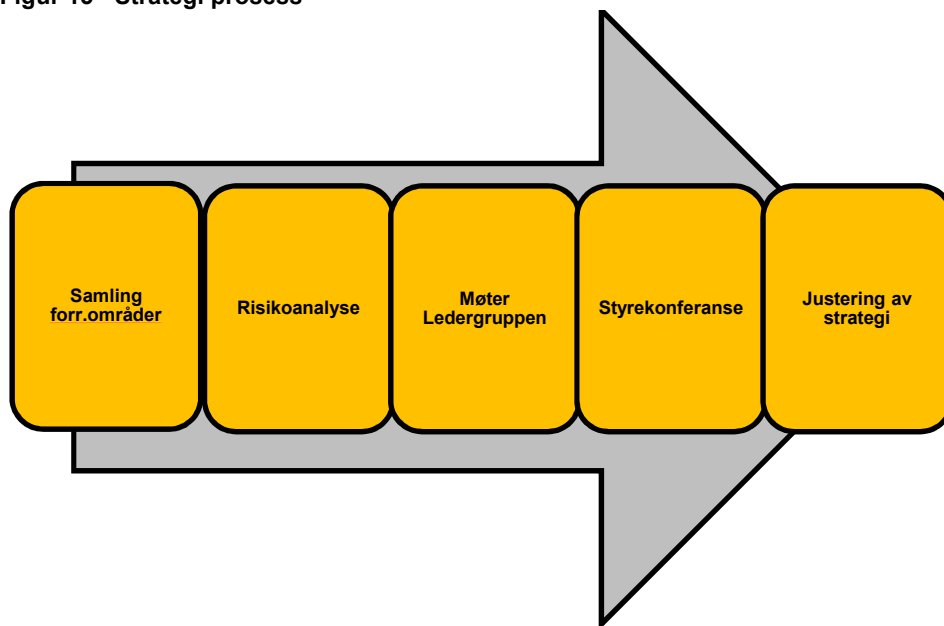
På tross av at eierrisiko blir vurdert til å være lav beregner konsernet risikojustert kapital for å dekke opp eventuell eierrisiko.

4.7 Strategisk risiko

4.7.1 Styring og kontroll

Konsernet har en levende strategiprosess, noe som gjør banken fleksibel, og klar til å tilpasse seg sine omgivelser. En levende strategi prosess gjør banken fleksibel og har medført at banken har klart å tilpasse seg sine omgivelser. Figuren nedenfor gir et bilde av strategiprosessen gjennom ett år.

Figur 15 - Strategi prosess

Endringer eller justeringer av strategi innebærer vurderinger og konklusjoner av følgende spørsmål:

Hva bør vi gjøre mer av?

Hva bør vi begynne med?

Hva bør vi gjøre mindre av?

Hva bør vi slutte med?

Svarene på disse spørsmålene ender opp i konkrete planer eller punkter på de avdelingsvise områdeplanene. For ytterligere å sette strategiprosessen i fokus har konsernet en egen ansatt med ansvar for strategiprosessen.

4.7.2 Vurdering

Det er konsernets vurdering at den strategiske risikoen er lav, noe som innebærer at det ikke blir beregnet risikojustert kapital for strategisk risiko.

5 Kapitaldekning

5.1 Konsolidering

I konsernregnskapet for Sandnes Sparebank inngår finansinstitusjonene Sandnes Sparebank og SSB Boligkreditt. I tillegg inngår øvrige datterselskaper som spesifisert i note 44 i årsregnskapet for 2010. Konsernregnskapet er avlagt etter IFRS og prinsippene er beskrevet i note 1 i årsregnskapet for 2010. Konsolideringsmetode er lik for regnskapsformål og kapitaldekningsformål.

5.2 Ansvarlig kapital

Ansvarlig kapital	SSB		SSB Boligkreditt		Konsern	
	2010	2009	2010	2009	2010	2009
Egenkapitalbeviskapital	710.581	710.581	165.100	140.100	710.581	710.581
Overkursfond	168.232	168.232	85.000	70.000	168.232	168.232
Annen egenkapital	1	4.778	10.077	4.774	28.827	3.100
Sparebankens fond	704.918	700.527			704.918	700.527
Gavefond	6.594	23.404			6.594	23.404
Utjevningfond	61.640	78.881			61.640	78.881
Fond for urealiserte gevinster	3.923	4.231			3.923	4.231
Minoritetsinteresser					9.276	24.291
Egenkapital	1.655.888	1.690.633	260.177	214.874	1.693.990	1.713.246
Fondsobligasjoner	657.877	655.256			657.877	655.256
Fradrag for goodwill					-1.677	-19.617
Fradrag for andre immaterielle eiendeler	-15.172	-16.376	-1.815	-2.404	-16.987	
Utsatt skattefordel	-34.845	-11.913			-57.115	-18.735
Kjernekapital	2.263.748	2.317.600	258.362	212.470	2.276.089	2.330.149
Ansvarlig lånekapital	509.431	509.388			509.431	509.388
Ansvarlig kapital	2.773.180	2.826.988	258.362	212.470	2.785.520	2.839.537

Følgende lån inngår i fondsobligasjoner og ansvarlig lånekapital per 31.12.2010:

Opptaksår	Betingelser	Forfall	Calldato	Beløp
Fondsobligasjon, tidsbegrenset				
2004	3 mnd NIBOR + 2,50 %	30.06.2014	30.06.2014	55.500
Sum nominell verdi tidsbegrenset fondsobligasjon				55.500
Fondsobligasjon, evigvarende				
2009	6 mnd NIBOR + 6,00%	IA	30 dgr varsel	450.000
2004	7,64 % p.a.	IA	30.06.2014	144.500
Sum nominell verdi evigvarende fondsobligasjon				594.500
Ansvarlig lån, tidsbegrenset				
2008	3 mnd NIBOR + 2,25%	30.08.2018	30.08.2013	100.000
2007	3 mnd NIBOR + 1,60%	19.12.2017	19.12.2012	110.000
2007	3 mnd NIBOR + 0,45 %	06.06.2017	06.06.2012	200.000
2006	3 mnd NIBOR + 0,40%	16.06.2016	16.06.2011	100.000
Sum nominell verdi ansvarlig lån				510.000

Fondsobligasjon MNOK 450 er etter avtale mellom Statens finansfond og Sandnes Sparebank om kapitalinnskudd ved tegning av fondsobligasjoner. Dette er kapital som er godkjent som kjernekapital innen en ramme på 35 % av samlet kjernekapital, og medregnes således i sin helhet.

5.3 Kapitalkrav

Basert på Kapitalkravforskriftens standardmetode er kapitalkravet for morselskap, øvrig finansinstitusjon og konsernet som følger:

Kapitalkrav	SSB		SSB Boligkreditt		Konsern	
	2010	2009	2010	2009	2010	2009
Kreditt- og motpartsrisiko						
Stater og sentralbanker	4.808	2.406	-	-	4.808	2.406
Lokale og regionale myndigheter	1.155	2.148	-	-	1.155	2.148
Institusjoner (Inklusive Derivater)	45.521	81.136	1.701	3.099	47.222	84.235
Foretak	489.612	526.218	64	-	489.677	526.218
Massemarked	192.301	174.187	-	-	192.301	174.187
Pant i fasteieendom	333.019	398.995	142.070	112.360	475.089	511.356
Forfalte engasjement	68.211	98.309	256	14	68.466	98.323
Obligasjoner med fortrinnsrett	22.079	-	-	-	22.079	-
Andeler verdipapirfond	636	-	-	-	636	-
Øvrige	26.504	34.651	38.164	3.672	64.668	38.323
Sum kapitalkrav kreditt- og motpartsrisiko	1.183.846	1.318.050	182.255	119.145	1.366.101	1.437.196
Operasjonell risiko - basismetoden	79.030	80.475	3.664	3.130	82.694	83.605
Fradrag - gruppenedskrivninger	-4.524	-5.335	-376	-271	-4.900	-5.606
Kapitalkrav	1.258.352	1.393.190	185.543	122.004	1.443.895	1.515.194

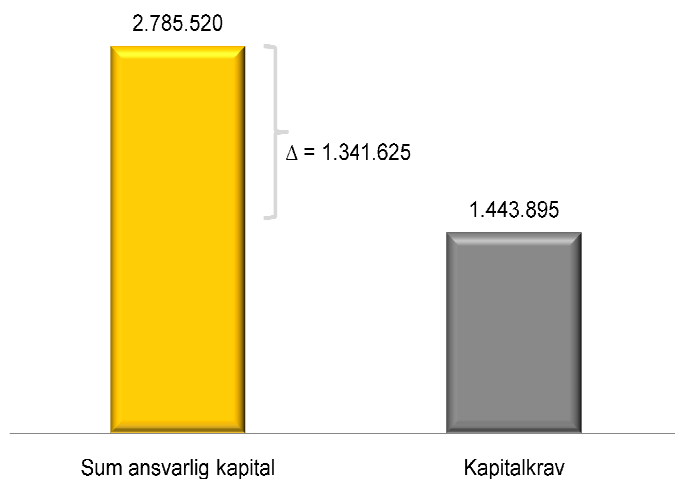
I tillegg opplyses om følgende beregningsgrunnlag:

Beregningsgrunnlag	SSB		SSB Boligkreditt		Konsern	
	2010	2009	2010	2009	2010	2009
Motpartsrisiko for derivater	-	-	-	-	-	-
Kreditrisiko ved verdipapirisering	-	-	-	-	-	-
Markedsrisiko	-	-	-	-	-	-
Operasjonell risiko (kapitalkrav 15 %)	987.875	1.005.939	45.800	39.122	1.033.675	1.045.061

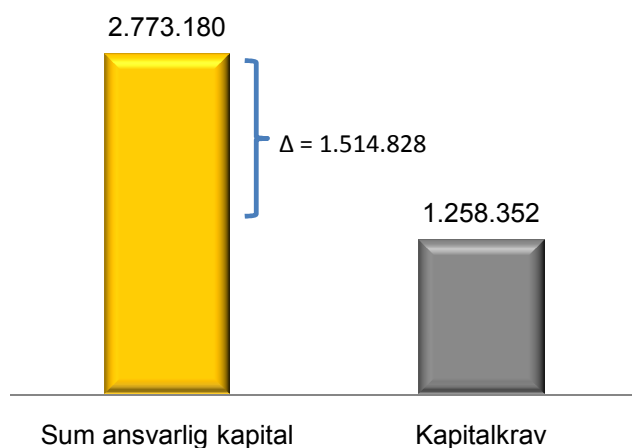
Beregningen av kapitalbehov i forhold til ansvarlig kapital viser at det er overdekning både i morselskap og på konsern som illustrert i nedenstående figurer:

Figur 16 - Overdekning ansvarlig kapital

Konsern:

Mor:

5.4 Kapitaldekning

Kapitaldekning og kjernekapitaldekning var:

Kapitaldekning	SSB		SSB Boligkreditt		Konsern	
	2010	2009	2010	2009	2010	2009
Kjernekapitaldekning	14,4	13,3	11,1	13,9	12,6	12,3
Kapitaldekning	17,6	16,2	11,1	13,9	15,4	15,0

Konsernet og finansinstitusjonene innefor konsernet vurderes på denne bakgrunn å være tilfredsstillende kapitalisert. Styret har med virkning fra 2011 økt internt mål for kjernekapitaldekning for konsernet med 2 %-poeng til 12 %.

6 Basel III

Konsernet følger utviklingen omkring nye krav fra både markedet og fra tilsynsmyndigheter (EU, BIS og Finanstilsynet) nøye.

Konsernets har to fondsobligasjoner med incentiver til tilbakebetaling. Dette medfører at de etter Basel III regleverket ikke vil tilfredsstille kravene til kjernekapital. Det er imidlertid signalisert at det gis en 10 års overgangsperiode fra 2013 hvor disse fondsobligasjonene blir ansett som kjernekapital.

Basel III har ingen andre vesentlige implikasjoner for konsernet.

7 Utbyttepolitikk

Konsernet har som å forvalte sine samlede ressurser slik at egenkapitalbeviserne gis en god, stabil og konkurransedyktig avkastning i form av utbytte og kursstigning (SADG)..

Årsoverskuddet fordeles mellom eierandelskapitalen (egenkapitalbeviserne) og grunnfondskapitalen i samme forhold som deres respektive andel av bankens egenkapital. Konsernet legger til grunn at inntil halvparten av eierandelskapitalens andel av overskuddet utbetales som utbytte, og tilsvarende at inntil halvparten av grunnfondsbeviskapitalens andel av overskuddet utbetales som gaver eller overføres til en stiftelse med slikt formål. I vurderingen vil det bli lagt vekt på at egenkapitalbevisernes andel av samlet egenkapital (eierbrøk) bør holdes stabil.

Styret er opptatt av å bidra til bedret likviditet i egenkapitalbeviset. Banken inngikk således i 2010 en likviditetsgarantistavtale med Terra Markets. Formålet med avtalen er å øke likviditet i SADG.